

so komej prihod noči čutiti dale. In zdaj je še enkrat bengalski oginj posvetil, in podoba jame od zunaj pokazal; drugi pa je znotrej jame posijal, kjer je bilo ravno tako viditi, kakor zjutrajno zarijo, kateri višje stoječi oblaki le kako lino puste. Ko smo zopet v Planino prišli, s svečavo obilno kot v procesii, je bil pred ločitvo zadonel še glas: Živi Dr. Schmidl! naj živijo Planinčanje!

O sklepu te slovesnosti naj bo to opomnjeno, de preiskovanje jame, ki se zdaj godí, gotovo ne bo brez dobička, ne samo za učeni svét, ampak tudi za kmetijstvo v Planinski dolíni. Vse se sicer ne da naprej prerajati; vender med drugim že to zna v velik prid biti, de se bo bolj na tanko čas prihoda velike vode iz jame vedil, kadar kako deževje naprej na Pivki razsaja, in se bo tedaj v času kaj s poti spraviti znalo. Tako je bilo ravno 30. p. mesca, ko je bila na Pivki velika naliv, v Planini pa ne sile, in se je Unec nagloma narasel, drugi iztoki vode pa se niso nič ali ne veliko spremenili. Iztrebljenje jam, ki vodo v Planinski dolíni požirajo, se je ta pot že koristno pokazalo; zakaj lahko so že zdaj vodo v se vzele, ktera bi bila drugač gotovo po ravni nastopila, in snožeti podškodovala.

Podlipski.

Pomenki v besedah

„župan — županija — nadžupan — nadžupanija.“

(Dalje.)

Gospod iz Dunaja prestavlja, kar nam je znano, nadžupana Obergemeindevorsteher. To bi bil komaj, pa ne še za prav moj véliki župan; nadžupan ni po mojim ne mali ne véliki župan, je več kakor katerikoli župan, je nad župane postavljen oblastnik, je tedaj to, kar pravimo Bezirkshauptmann. Kaj bi gospod djál, ki tak bistven razloček med Gemeinde- in Bezirksvorsteher nahaja, ako bi ministram v glavo padlo, namesto Bürgermeister reči: Bürger-Gemeindehauptmann? kar je tako lahko mogoče, kakor že skoraj za vsako reč rečejo: Kreis-, Bezirks-, Stadt-, Schloss-, Berg- u. s. f. Hauptmann in kar bi se skoraj bolj pristojalo. Kako bi mogel poplej Bezirkshauptmann poleg Gemeiddehauptmanna svojo veljavo ločiti? — Kreishauptmann je tudi vsa druga veljava, kakor Bezirkshauptmann, in po čem se ločita? po besedah Kreis in Bezirk gotovo ne, zakaj obojno pomeni po svojim etymon „Kreis“ in „circulus“ kakšnokoli okolico. Ločijo se tedaj samo po pomenu, ki se jim da, zato imamo létas drugačne Kreise in Bezirke, kakor so bili lani in kdo je še rekel, de je to žalostna zmota, in de ti prekerševavci ne vedó kaj delajo?

Imé je imé; ono ne daje in ne odjemlje veljave; to stori le pomén, ki se mu daje. Nikar se zato ne bojte, de kmet, kadar bo vedil, komu „nadžupan“ pravimo, mu bo nar pred pod noge pogledal, ali res cokolj ne nosi, kakor se zna primeriti, de jih bo v daljnim cesarstvu kakšen župan nosil. Nadžupan bo za stran tega poleg župana ravno tako lahko svojo veljavo ohranil, kakor jo vsi Hauptmanni v svojih raznih pomenih za se ohranijo, desiravno so politiški, vojaški, kameralni, družbinski i. t. d.

Pa saj nikomur ne té ne une besede ne vrivam; sim le v razorano polje slovenšine zernice vergel, ki se je meni dobro zdelo, naj se že prime ali ne. Ali sim za to imé zmotnjavca zaslužil? Če se hočemo, po ti poti srečevati, kam pridemo! Z lepo se zmenimo, to bi znalo za vse prav biti.

(Konec sledí.)

Vsakimu svoje.

Iz Celja smo prejeli dopís, kteriga se ne branim v „Novicah“ natisniti, v znamenje, de nismo v nobeni zadevi enostranski, ampak de radi dovolimo besedo vsakimu poštenimu možu, ako je tudi nasprotna nam ali našim g. dopisnikom. Kar pa našiga g. dopisnika vtiče, ki je unidan iz Celja tisto neprijetno novico naznanil, moramo pa tudi povedati, de ga poznamo častitiga rodoljuba, ki ni, kakor morebiti nekteri mislijo, iz verste mladih prenapetih Slovincov, de torej njegovim dopisam zamoremo zaupati. Zna biti, de je v ti zadevi preojstro sodil, za to pa tudi — ker ga pošteniga možá poznamo — ne bo zoper to, de se zaslíjšijo tudi druge mnenja. Gotovo je pa, de za šolstvo pred vstavo zasluženi g. vodja zdaj po vstavi ni bil več na pravim mestu, ker ni slovenšine razumel. Iz dopísa iz Celja povzamemo „sine ira“ naslednje verstice:

»Ljube Novice! Ve ljubite resnico, zato vzemite v svojo sredo naslednje moje besede. Nisim scer prijatelj pisanja; pa zdaj sim prisiljen Vas prositi, moje besede razglasiti, ker so se v Vašim listu 21. velkiga serpana t. l. v »novičarju iz Celja« neke besede znajde, katere so nam silno hudo djale. Tam se bere med drugim: »Vodja Celjskih latinskih šol, — velik protivnik Slovincov in celimu mestu neprijeten mož — je bil pred kratkim svoje službe odstavljen.« — Kdor je to pisal, je totiga moža krivično sodil. Zagotovim Vas, de sim pred kratkim s slovenskimi učenci govoril, ki pravijo, de zdaj svojiga očeta zgubijo. Ne zamerite mu, če slovenskiga jezika govoriti ne zna, ker ni rojen Slovec, in že 72 lét star mož — vunder ni bil nikakor protivnik slovenšine. Kako zamore kdo tudi reči, de je bil celimu mestu neprijeten, ker je vžival tukaj veliko čast in spoštovanje. Če pravi g. dopisnik, de je bil »svoje službe odstavljen,« — zakaj pa ne pové tudi vzroka, ki ga je odstavil? Starost je, ki ga je odstavila, ker je že 72 lét star. Zavolj svojih zaslug za šolstvo je prejel zasluženi vodja pred 2 létama veliko zlato svetinjo, ki njegove porsí po pravici kinči. — To v razjasnjenje krivičniga razsodka zastran verliga možá.«

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Marburga. Ne davno je u naših „Novicah“ u nekem članu bilo povedano, da je u Marburgu u latinskih šolah 17 mladenčev se izpitavanju (izpraševanju) iz slovenskiga jezika podverglo. To se mora toliko popraviti, de jih ni bilo 17, ampak 54. Prihodnje šolno léto u Marburgskih latinskih šolah, katere zana-prej iz 8 odredov obstojijo, se bo, kakor je že u Grač-kih novinah službeno na znanje dano, začelo 1. oktobra t. l. Za upisavanje se imajo mladenči oglasiti v treh slednih dnevih tekočiga mesca septembra.

J. Matiašič.

Iz Vipave. Turšica bo létas pri nas prav bogat pridelk dala; slabeji se pa letina za vino kaže, zato ker vreme zadržuje, de grojzdje le počasi zori. Stare zaloge vina, so pri nas kakor tudi v Gorici popolnoma pošle, kamor so iz Laškiga že veliko tavžent veder vina dopeljali.

V.

Iz Ipave. Ne le samo v Šembidu nad Ipavo, ampak tudi vse druge šole Ipavske dolíne, namreč: v Ipavskimu Tergu, v Šturji in v Černim verhu so vredne velike pohvale. Tudi od teh 3 imenovanih šol, tako dobro duhovni, kakor tudi učenci so se létas per očitnim izpraševanju s svojimi pridnimi učenci prav dobro obnašali; — tode mi jih ne povzdigujejo tako pregnano, kakor se v „Novicah“ bere, de jih po nekterih družih krajih povzdigujejo.

Ipavci.

Ljubljana 11. septembra. V našim zadnim so-stavku smo 175 novih županij popolno osnovanih naznanili. Od tačas je boljši prepričanje skorej povsod zadržke volitev premagalo, in po verjetnih naznanilih, ki so nam do današnjiga dne dospeli, so volitve in tudi prisege izvoljenih mož že v 324 županijah srečno dokončane, namreč: v okrajnim poglavarstvu Ipave,

Radoljce, Krajnja, Novigamesta in Kamnika že v vsih županijah; v 211 srenjah družih peterih kantonov pa se dokončanje volitev tudi bolj in bolj bliža. Upati torej smemo, da bomo o kratkim zamogli osnovo vsih županij krajnske kronovine naznaniti.

Novičar iz Ljubljane.

Ravno zdej se razpošilja po mestu imenik volivcov, ki imajo pravico, odbornike prihodnje Ljubljanske županije voliti. Volivcov iz 1. volitnega reda je 176, iz 2. reda 475, iz 3. pa 277. Dán volitve za 3. red (ki bo prvi volil) je 1. oktober; za 2. red 3. oktober, za 1. red 5. oktober. Osim dni pred volitvijo bo vsaki volivec dobil na dom povabilo k volitvi in listek, na kteriga bo tistih 10 mož zapisal, ktere on voli; na ta volitni listek, kteriga tudi zapečatiti zna, če hoče, ni treba volivcu svojiga imena zapisati, ampak on ga le izroči volitni komisii, ki ga — brez de bi ga odperla in pregledala, v nabera vico verže. Volitev je v veliki izbani (Saal) mestne hiše (Rathhaus). Čas volitni list v gori oznanjenih dnevih oddati je vselej od 8. do 12. ure dopoldne. Popoldne ob štirih naj pridejo volivci še enkrat, ker se zna primeriti, de izvoljeni ni predpisane čezpolovičnice glasov dobil in bo še enkrat treba voliti. Volitna komisija bo razun cesarskiga komisarja obstala za vsaki red iz predsednika, ki se voli iz sedanjiga mestniga odbora, in iz 4 mož iz verste volivcov. Za predsednika volitne komisije 1. reda je izvoljen g. Dr. Kavčič, za predsenika 2. reda gosp. Karl Holcer, za predsednika 3. reda pa Dr. Bleiweis. — Gotova je, da je undan od c. k. nadsodije iz Celjovca okrajni zborni sodii v Krajnu, predvčerajšnjim pa deželni sodii Ljubljanski oistro povelje dospelo, vprihodnje vse vprašanja in odgovore takih hudodelnikov, prič i. t. d., ki sodnega (pri nas nemškega) jezika ne umejo, najpred v njih maternem, potem pa spodej v sodnem jeziku v zapisnik ali protokol zapisavati. Dolgo so se gospodje slovenskih sodij branili, po slovensko pisati, in so (se vé, da ne vsi) take želje nespametne imenovali; zdaj pa vendar ne bo drugači, in tako je prav in po pravici. Kdo ne vé, koliko pomot se je zgodilo, dokler so zapisnike le po nemško pisali! Posihmal se ne bodo mogle take napake več pripetovati; zakaj izpraševani bo umel, kaj da se pisavcu napoveduje. Če bo slišal, da ni kaj prav, se bo koj oglasil, da se ne zapiše pomota, ampak njegovo govorjenje. Prebirali so sicer doslej hudodelnikom, pričam i. t. d. po nemško zapisane odgovore; ali včasih le poverh, in tako je večkrat ravno tam pomota ostala, kar se izpraševavcu ni iz nemškiga prestavilo. Pa, ko bi se bilo izpraševanemu tudi vselej vse prav natanko poslovenilo, kdo bo podpisal brez nezaupljivosti v nerazumljivem jeziku zapisane odgovore, po kterih bodo dostikrat čez njegovo življenje ali smert sodili? Na nemško pa naj bi se po naši misli odgovori nikar ne prestavljali sproti, ampak pozneje, ako bi bilo treba (ako se mora namreč zapisnik nemški nadsodii i. t. d. poslati); sicer bo preveč nepotrebne in mudnega pisanja. Tudi naj bi slavna nadsodija Celjovška, ker se je prepričala, da se v tej reči po postavi ne ravna, zgornjega povelja ne dajala vsaki sodii posebej, ampak nemudama vsim, da se ne bodo pravici v škodo nekteri vradniki več zanašali, da bo morebiti vendar le nemščina sama obveljala. — Zbornice za kupčijstvo in obertnijstvo (Handels- und Gewerbskammer) tudi za Krajnsko deželo so po ministerskim sklepu od 6. t. m. dovoljene. Te zbornice se bojo imele za prid kupčijstva in obertnijstva naše dežele potegovati. — Kolera, ki dosihmal Ljubljana-

nam prizanešuje, razsaja zlo po nekterih krajih Dolenskiga. — Začetek šol za gimnazij je na 1. dan oktobra prestavljen. —

Novičar iz mnogih krajev.

Konec tega mesca bojo šli Cesar armado ogledat, ki na Tiroljskim in Vorarlberskim stoji. — Po nasvetu ministerstva je prišla nova postava na dan, ki zadeva kvarte, pratike, časopise vunanjih dežel in oznanila po časopisih in družih očitnih potih. Štempelj za kvarte je po ti postavi ponižan, in za kvarte žlahnejši robe 10 krajc., scer pa na 5 krajc. postavljen; za pratike in kolendre sploh je štempelj za 3 krajc. ukazan; vsak politiški časopis vunanjih dežel mora štempelj 2 krajc. imeti; vsako oznanilo po časopisih, (kakor so — postavimo — v naši dokladi) mora štempelj 10 krajc. imeti. Sploh se sliši, de je ta nov davk za razglase ali oznanila toliko menj primerin, ker je štempelj za kvarte ponižan; bolj primerno bi bilo, ko bi se bil štempelj za kvartopirce veliko povikšal, za druge potrebne reči pa ponižal ali clo odpustil. — Za Ogersko deželo je bila te dni deželna vstava razglašena; enaka je vstavam družih dežel. Tudi vžitni davk za to deželo bo kmalo vredjen. — Žandarmarija vsiga cesarstva ima zdej že 10,600 mož. — Nekdo je prerajtal, de sedanje armade vsih dežel skupej imajo 4 milijone vojakov (soldatov). — Zbor šolskih svetovavcov se posvetuje pri ministerstvu úka zdej tudi zastran potrebnih novih učilnic za učitelje. — Postave za samostane (klostre) bojo prišle kmalo na dan. — „Südslavische Zeitung“ naznani, de so kmetje iz Dolenskiga in Štajarskiga prišli v Zagreb bana vprašat: ali imajo župane voliti ali ne? Ban jih je prijazno sprejel in tako natanjko podučil, de so šli prav zadovoljni domú. — Sliši se, de zraven bobna bojo prihodnjič pri vsih naših armadah tudi pišali pri marširanju vpeljane. — V Londonsko razstavo se vina ne bojo jemale. — Nek vojaški zdravnik Dr. Neuhold priporoča zoper govejo kugo v koščkih po hlevu položeno kafro in umivanje bolne živine z merzlo vodo. — Zoper kolero se je pri delavcih na Semeringu tista štupa posebno dobro skazala, ktero zdravniki „Doverische Pulver“ imenujejo. — Generalu Haynauu, s kterim so delavci v Londonski olarii tako gerdo ravnali, so v Hanovru (na Nemškim) mačkino godbo napravili, ki ga je prisilila, to mesto koj zapustiti. Avstrijanska vlada se je pri Angležki pritožila zoper ta graje vredni napad svojiga slavniga generala. — Na Nemškim se je nov oginj vnel na Heskim; cela dežela se je zoperstavila zoper ravnanje ministrov, ki hočejo od kneza deželi podeljeno vstavo podreti. Knez je bežal na Hanovransko. Kaj bo iz tega, se še ne vé.

Objasnjenje.

Vredništvo je prejelo iz Dunaja naslednje verstice v natis: »V pojasnjenje pretresa, ki se je v »Novicah« in v »Časniku« zastran besedi »županija« in »nadžupanija« pričel, bodi povedano, de sim jez gosp. vredniku »Časnika« le privatno pisal, naj se proti rabi teh besed postavi, de sim mu bil sicer svoje misli nagloma napisal, nikoli pa namenil, ravno tiste besede in v tisti obliki natisniti dati, kakor se je v listu 44. »Časnika« zgodilo; kar bo g. C. gotovo v spričbo resniče poterdil. Toliko v odvernjenje zamere. — Iz tega se tudi pojasni, zakaj nisim sam nič nasvetoval, zato namreč, ker g. vrednik »Časnika« dobro vé, kako de jez »Bezirkshauptmann« imenujem. Da mu pa ime nadžupan nikakor ne gre, sta tudi razlagovavca občinske ali županijske postave priterdila, in je sploh samo na sebi prejasno, kakor de bi treba bilo, več od tega razgovarjati. Lomski.

Današnjemu listu je pridjan 30. dokladni list.